

AVTOR BREZ ZAVESTI: PRAVNI VIDIKI USTVARJALNOSTI UMETNE INTELIGENCE

NIKOLA JOVANOVIĆ^{1, 2, 3}

¹ Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, Slovenija
nikola.jovanovic1@um.si

² Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, Slovenija
nikola.jovanovic1@um.si

³ Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, Koper, Slovenija
nikola.jovanovic1@um.si

Poglavje obravnava pravne izzive umetne inteligence na področju avtorskega prava, zlasti vprašanje, ali lahko dela, ustvarjena z umetno inteligenco, uživajo pravno varstvo. Uvodoma avtor umesti razvoj umetne inteligence v zgodovinski kontekst posnemanja človeške ustvarjalnosti. Osredotoča se na razlikovanje med pravnimi dilemami učenja modelov in statusom del umetne inteligence, pri čemer se to poglavje posveča slednjemu. V nadaljevanju predstavi osnovne pojme umetne inteligence ter izpostavi konceptualne nejasnosti in značilnosti njenega ustvarjalnega delovanja. Analizira temeljne predpostavke avtorskega prava, zlasti pomen človekove ustvarjalnosti za pravno varstvo. Na podlagi pravne analize konkretnih primerov avtor ugotavlja, da dela, ki jih ustvari zgolj umetna inteligenca, ne morejo uživati avtorskega varstva, saj manjka ključna komponenta – človeška ustvarjalnost, ki je bistvena za obstoj avtorskega dela.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.11.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.pf.11.2025.4)

ISBN
978-961-299-086-2

Ključne besede:
inteligenca,
umetna inteligenca,
avtorsko pravo,
avtorstvo,
avtor,
avtorsko delo

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.11.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.pf.11.2025.4)

ISBN
978-961-299-086-2

Keywords:
intelligence,
artificial intelligence,
copyright law,
authorship,
works

AUTHOR WITHOUT CONSCIOUSNESS: LEGAL ASPECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE CREATIVITY

NIKOLA JOVANOVIĆ^{1,2,3}

¹ University of Maribor, Faculty of Economics and Business, Maribor, Slovenia
nikola.jovanovic1@um.si

² University of Maribor, Faculty of Law, Maribor, Slovenia
nikola.jovanovic1@um.si

³ University of Primorska, Faculty of Management, Koper, Slovenia
nikola.jovanovic1@um.si

This chapter examines the legal implications of artificial intelligence (AI) in copyright law, focusing on whether works created autonomously or with AI assistance can be protected. The introduction situates AI within the historical trajectory of tools designed to mimic or replace human functions, including creativity. As AI generates content comparable to human-authored works, legal doctrine faces new challenges. The chapter distinguishes between two key issues: (1) potential copyright infringement during AI model training, and (2) the legal status of AI-generated content – the focus here. The second section clarifies basic AI concepts, types, and the ambiguities surrounding its creative capacities. The third part revisits foundational copyright principles, especially the link between authorship and protection, questioning whether non-human-generated works meet legal standards. The final section analyzes case examples and concludes that fully AI-generated works cannot qualify for copyright protection, lacking the essential human creative element. The author rejects formalistic views, emphasizing the necessity of human authorship.

University of Maribor Press

1 Uvod

Tehnologija spremlja človeštvo že od njegovih začetkov. Že od trenutka, ko je človek začel kultivirati naravo okoli sebe, ga je na tej poti spremljala tudi tehnologija. Ne glede na to, ali gre za primitivna orodja ali sofisticirane sisteme generativne umetne inteligence, je tehnologija vselej ostajala zgolj orodje v človekovih rokah.¹ V zadnjih letih so v medijih vse pogostejše prisotni prispevki, ki bodisi podpirajo bodisi zavračajo razvoj in uporabo umetne inteligence. Nekateri napovedujejo njeno popolno dominacijo nad človeškimi dejavnostmi, drugi pa opozarjajo na njene omejitve in inherentne pomanjkljivosti.² Kljub današnji izjemni popularnosti pojma umetne inteligence, je treba izpostaviti, da ne gre za novo poglavje v dolgi zgodovini človeškega, pogosto ambivalentnega, odnosa do tehnologije. Ravno nasprotno, koncept umetne inteligence je star skoraj toliko kot človek sam, medtem ko terminološka raba izraza »umetna inteligenca« sega skoraj stoletje nazaj.

Kar danes označujemo kot umetno inteligenco, predstavlja zgolj novo iteracijo človekovih prizadevanj za ustvarjanje tehnologije, ki bi bila sposobna opravljati naloge, doslej konceptualno in praktično povezane zgolj s človekom. Eno od takšnih področij je ustvarjalnost – sposobnost projektiranja notranjega sveta posameznika v obliko, ki je zaznavna drugim. Ob tem se je umetna inteligenca izkazala za izjemno uspešno pri ustvarjanju del, ki so v rabi v industrijah, kjer je bila ustvarjalnost doslej domena avtorjev, oblikovalcev in drugih kreativnih poklicev. Zaradi teh dosežkov so se začela zastavljati številna vprašanja glede pravnega varstva tovrstne »psevdo-ustvarjalnosti« umetne inteligence, zlasti v okviru prava intelektualne lastnine, še posebej pa v okviru avtorskega prava. Avtorsko pravo namreč predstavlja enega ključnih mehanizmov za varstvo in monetizacijo kreativnih industrij, katerih poslovni modeli v veliki meri temeljijo na ekonomskem izkoriščanju intelektualne lastnine.

Posledično je umetna inteligenca sprožila živahne razprave o tem, kaj je danes pravno dovoljeno ustvariti z umetno inteligenco, pa tudi o tem, kako bo avtorsko pravo obravnavalo takšna dela v prihodnosti – predvsem, ali bo pravo znalo ponuditi konceptualne in praktične odgovore na izzive, ki jih umetna inteligenca zastavlja. Znotraj številnih pravnih vprašanj, ki se pojavljajo v razmerju med avtorskim

¹ Buchanan, History of technology, Britannica, dostopno na <https://www.britannica.com/technology/history-of-technology> (obiskano: 10. 3. 2025).

² Au-Yong-Oliveira et al., 2020, stran 1–6.

pravom in generativno umetno inteligenco, sta se v pravni doktrini in praksi izoblikovali dve temeljni problematiki. Prva se nanaša na morebitno kršitev avtorskih pravic avtorjev obstoječih del v okviru postopka učenja modelov umetne inteligence (ang. training data infringement). Druga pa se osredotoča na pravni status del, ki nastajajo s pomočjo ali neposredno prek umetne inteligence – natančneje, pod katerimi pogoji, če sploh, se takšna dela lahko štejejo za avtorska dela in komu pripadajo pravice do teh del, saj po trenutno veljavni zakonodaji status avtorja pripada zgolj fizični osebi, ne pa stroju. Iz tega vprašanja se je v teoriji odprla razprava tudi o vprašanju morebitne spremembe definicije avtorja v korist umetne inteligence.

To poglavje v monografiji se ne opredeljuje do vprašanj morebitnih kršitev avtorskih pravic v procesu učenja modelov (saj to konceptualno predstavlja posebno celoto in presega namene tega poglavja), temveč se osredotoča zgolj na drugo vprašanje. Najprej konceptualno celovito na laičen način predstavi idejo in fenomen umetne inteligence, njen razvoj, težave pri definiranju in način delovanja, kot ga poznamo danes. Ta predstavitev je nujna, saj daje osnovno razumevanje fenomena umetne inteligence, ki ga iz tehnološkega diskurza neposredno skušamo integrirati v avtorsko pravo, torej preučevati njegove pravne posledice. Določene specifične razlike in podrobnosti v delovanju umetne inteligence lahko namreč bistveno vplivajo na pravno obravnavo tega pojava – bodisi pri posameznih učinkih bodisi pri obravnavi kot celote.³ Tej tematiki je namenjen celoten drugi razdelek. Nadalje poglavje obravnava odnos med avtorskim pravom in tehnologijo kot celoto ter analizira vpliv konceptualizacije umetne inteligence na razumevanje avtorstva v luči temeljnega namena (lat. ratio legis) avtorskega prava. Prvi del tretjega razdelka je namenjen prav tej analizi. V nadaljevanju istega razdelka pa je analiziran pojem avtorskega dela in avtorja, pri čemer sta oba pojma proučena tako, kot ju opredeljujejo zakonodaja, pravna doktrina in sodna praksa EU ter Republike Slovenije. V četrtem razdelku so skozi analizo ustvarjalnega procesa predstavljene oblike del, ki so nastale z uporabo ali avtonomno s strani umetne inteligence. Na podlagi kriterijev iz tretjega razdelka pa so opredeljeni pogoji, ki jih morajo ta dela izpolnjevati, da bi jih lahko šteli za avtorska. Problematiki del, ki jih avtonomno ustvari umetna inteligenca, je posvečen poseben podrazdelek. V zadnjem razdelku so strnjene zaključne ugotovitve.

³ Primeroma lahko razlika med zmogljivostjo šibke in generalne (splošne) inteligence vpliva na različno razumevanje zmogljivosti in delovanja umetne inteligence pri procesu ustvarjalnosti, kar lahko ima posledice za usodo del umetne inteligence. Po drugi strani je definiranje pojma inteligence pomembno v kontekstu razmerja med umetno inteligenco in namenom avtorskega prava.

To poglavje v monografiji tudi ne obravnava vprašanja morebitnega oblikovanja *sui generis* pravic za ustvarjalce modelov umetne inteligence ali varstva teh del prek sistema sorodnih pravic, saj to vprašanje, četudi sodi v problematiko tega poglavja, presega njegove okvire.⁴

2 Umetna inteligenca – pojem, razvoj in vrste

2.1 Kratka in »poenostavljena« zgodovina umetne inteligence

Umetna inteligenca je kot besedna zveza relativno mlada in še oblikujoča se terminološka ter semantična stvaritev. Gre za krovni pojem, ki zajema različne računalniške algoritme, sposobne opravljati naloge, ki običajno zahtevajo človeško inteligenco, kot so razumevanje naravnega jezika, prepoznavanje vzorcev, sprejemanje odločitev in učenje iz izkušenj.⁵ Nastanek tega izraza umeščamo v leto 1956 in delavnico na Dartmouth College-u, kjer je John McCarthy – ameriški profesor računalniških in kognitivnih znanosti, poznan tudi kot »oče umetne inteligence« – skupaj s sodelavci v predlogu za poletni raziskovalni projekt prvič skoval pojem »artificial intelligence«.⁶

Fenomen ustvarjanja inteligentnih strojev pa je precej starejši od samega izraza. Že od prvih filozofskih razmislekov o človeku in naravi obstaja želja po razširitvi človeškega kreativnega potenciala na področje umetnih bitij – strojev, ki bi bili sposobni opravljati naloge, izražati čustva in celo razmišljati podobno kot človek. Tako v antiki najdemo številne mite, ki odražajo to hrepenenje,⁷ kot je denimo mit o grškem bogu Hefajstu, ki je ustvaril mehanske sužnje.⁸

Srednji vek ter poznejša obdobja humanizma in racionalizma so bila ključna za razvoj filozofskih, metafizičnih, matematičnih in logičnih temeljev, ki so omogočili boljše razumevanje človeškega mišljenja in inteligence. Descartes, Leibniz, Hobbes, Pascal in drugi pomembni misleci so s svojimi deli utrlj pot povezovanju matematičnih sistemov in človekovega mišljenja.⁹ Na osnovi Aristotelove silogistične logike se je razvila ideja, da je racionalne miselne procese mogoče

⁴ V povezavi s *sui generis* pravico glej Bogataj Jančič, 2021, stran 186.

⁵ Leonardo in Gero, 2023 stran 2.

⁶ McCarthy et al., 1955.

⁷ Za poglobljeno analizo ideje umetne inteligence v antični mitologiji glej Mayor, 2018.

⁸ Prav tam, strani 129–156.

⁹ Buchanan, 2005, stran 53; Williams, 2024; Schnepat, 2025.

formalizirati v matematični jezik, kar je kasneje postalo ključno za razvoj umetne inteligence.¹⁰

Industrijska revolucija in z njo povezane potrebe po kompleksnih in avtomatiziranih izračunih so spodbudile razvoj prvih računalnikov. Eden izmed ključnih dosežkov tega obdobja je delo Georgea Boolea, ki je v svoji knjigi *An Investigation of the Laws of Thought*¹¹ razvil t. i. Booleovo algebro. S tem je formaliziral logično sklepanje v obliki binarnih operacij, kar je postavilo temeljno načelo, da je mišljenje mogoče izraziti matematično. Booleova logika, ki je poenostavila kompleksne oblike človeškega razmišljanja v niz osnovnih logičnih funkcij, še danes predstavlja osnovo za delovanje računalniških sistemov.¹² S povezavo med Booleovo logiko in delovanjem električnih vezij je bil vzpostavljen binarni jezik, ki človeku omogoča programiranje in avtomatizacijo strojev.¹³

Naslednji prelomni mejnik v razvoju umetne inteligence predstavlja delo Alana Turinga.¹⁴ Leta 1936 je v članku *On Computable Numbers, with an Application to the Entscheidungsproblem* predstavil t. i. Turingov stroj – teoretični model splošnega računanja. Leta 1950 je nato v znamenitem eseju *Computing Machinery and Intelligence*¹⁵ predlagal danes pogosto omenjan Turingov test.¹⁶ S tem je odprl temeljna vprašanja o tem, kako primerjati strojno inteligenco, kar ima še danes osrednji pomen v pravnih in etičnih razpravah.¹⁷

Ključni dogodek v institucionalizaciji umetne inteligence kot znanstvene discipline je bila že omenjena konferenca v *Dartmouthu* leta 1956. Na tej je bil umetni inteligenci prvič formalno priznan status samostojnega raziskovalnega področja, ločenega od klasične računalniške znanosti, ki se je do tedaj primarno ukvarjala z razvojem strojne opreme in osnovne programske infrastrukture.¹⁸

¹⁰ Ifeanyi in Maduabuchi, 2024; Kramer, 1996, strani 84–87.

¹¹ Boole, 1854.

¹² Darwiche, 2020, strani 229–243.

¹³ To tradicijo so nadgradili Gottlob Frege z Begriffsschrift, Bertrand Russell in Alfred North Whitehead s Principia Mathematica ter Kurt Gödel s svojimi izreki o nepopolnosti, ki so pomagali bolje razumeti možnosti in omejitve formalne logike, kar je ključno za prihodnje modele računalniškega mišljenja.

¹⁴ Populariziran v splošni javnosti skozi film *Imitation Game* iz leta 2014. Več o tem glej <https://www.imdb.com/title/tt2084970/> (obiskano: 13. 4. 2025).

¹⁵ Turing, 1950, strani 433–460.

¹⁶ Turing, 1936, strani 230–265.

¹⁷ V primeru, če človek komunicira z dvema osebama, od katerih je ena v resnici stroj. Če človek ne more razlikovati stroja od človeka, potem lahko štejemo ta stroj kot inteligenten.

¹⁸ McCarthy, 1955.

Zgodnje raziskave umetne inteligence so se osredotočale na t. i. simbolno umetno inteligenco, poznano tudi kot »klasična umetna inteligenca« oziroma ang. *Good Old-Fashioned Artificial Intelligence* - GOFAI. Ti t. i. ekspertni sistemi so z manipulacijo simbolov in uporabo vnaprej določenih pravil poskušali posnemati človeško mišljenje – podobno kot tudi pravni sistemi temeljijo na natančno določenih pravilih.¹⁹ Vendar pa so se v praksi pojavile težave, saj je bilo ročno kodiranje vseh potrebnih pravil in znanja izjemno zahtevno. V 80. in 90. letih je to privedlo do prve »zime umetne inteligence« – obdobja, ko so zaradi tehničnih omejitev in razočaranj nad rezultati vlaganja v razvoj umetne inteligence močno upadla.

Po propadu ekspertnih sistemov in prihodu nove hladne dobe umetne inteligence je prišlo do začetka t. i. sintetične umetne inteligence, katere napredek temelji na posebni panogi matematične in računalniške znanosti - strojnem učenju in njegovih podskupinah, kot so nevronske mreže in globoko učenje. Strojno učenje je uvedlo modele, ki se učijo vzorcev neposredno iz podatkov brez vnaprej programiranih pravil.

Tudi razvoj statistične umetne inteligence ni bil hiter in enostaven, saj je več različnih komponent (velika količina podatkov, tehnična zmogljivost računalnikov ipd.) omejevalo njen vnaprejšnji razvoj. Kljub temu so se na področju umetne inteligence tudi v tem obdobju dogajali pomembni preboji. Leta 1997 je IBM-ov Deep Blue premagal svetovnega šahovskega prvaka Garryja Kasparova, kar je dokazalo, da lahko umetna inteligenca premaga človeka tudi na področjih, ki zahtevajo kompleksno mišljenje, in sprožilo razmislek o vlogi umetne inteligence v poklicih, ki so bili prej izključno človeški.²⁰ Velik preporod in ključni mejnik v skorajšnji zgodovini umetne inteligence je prinesel uspeh globokega učenja leta 2012, ko je ekipa Geoffreya Hintona, profesorja MIT, zmagala na tekmovanju *ImageNet* s pomočjo globoke konvolucijske nevronske mreže.²¹

Leta 2020, ko se je začela splošno razširjena vsakdanja uporaba umetne inteligence, so se pojavili generativni modeli umetne inteligence, kot so OpenAI-jev GPT, Claude družbe Anthropic ipd., ki so omogočali uporabo modelov umetne inteligence z uporabo navadnega jezika (ang. *natural language processing*) in razširili zmogljivosti umetne inteligence na področje ustvarjanja besedil, slik in programske

¹⁹ Leonardo in Gero, 2023, stran 2; Mira, 2008, strani 671–680.

²⁰ Campbell et al. 2002, strani 57–83.

²¹ Krizhevsky et al., 2012.

kode, kar je do sedaj poslednji pomemben splošni mejnik v razvoju umetne inteligence.

2.2 Umetna inteligenca danes – strojno in globoko učenje ter nevronske mreže

Kot smo nakazali že v prejšnjem podrazdelku, se je razvoj umetne inteligence od simbolične, na pravilih temelječe paradigme, preusmeril v smer statistične umetne inteligence. Namesto da bi stroji delovali izključno na podlagi vnaprej določenih pravil, ki jih je oblikoval človek, sodobne metode umetne inteligence temeljijo na pristopu, kjer se stroji sami učijo iz obstoječih podatkov in vzorcev. Jedro tega premika predstavlja področje strojnega učenja (ang. machine learning, ML), ki je danes eno temeljnih raziskovalnih in aplikativnih področij umetne inteligence.

Strojno učenje kot podpodročje umetne inteligence razvija algoritme, ki omogočajo, da računalniški sistemi samostojno rešujejo naloge z učenjem iz podatkov brez potrebe po eksplicitnem programiranju pravil za vsako posamezno nalogo. Gre torej za postopke, kjer se učinkovitost računalniškega sistema izboljšuje s kopičenjem izkušenj. Te izkušnje pa so največkrat v obliki opazovalnih podatkov ali interakcij z okoljem. Poenostavljeno povedano, strojno učenje računalnikom omogoča, da namesto vnaprejšnje določitve relacij med simboli ali podatki samostojno obdelujejo velike količine surovih podatkov in pri tem samoiniciativno ustvarjajo kompleksne relacije, vzorce in odločitvena pravila. Razvoj strojnega učenja se je prvotno osredotočal na specifične naloge, kot so prepoznavanje slik in zvoka ter avtomatizirano prevajanje besedil. Z rastjo količine dostopnih podatkov in napredkom v računalniški moči pa je strojno učenje postalo temelj za razvoj še zahtevnejših metod, ki danes tvorijo jedro tega, kar označujemo kot moderno umetno inteligenco.²²

Znotraj področja strojnega učenja ločimo več ključnih pristopov, ki se razlikujejo glede na naravo podatkov in ciljev:

- Nadzorovano učenje (ang. supervised learning) pomeni, da algoritem treniramo na predhodno označenih podatkovnih nizih, kjer so podatki že povezani z ustreznimi rezultati. Gre za učenje preslikave med vhodnimi in izhodnimi podatki, ki omogoča napovedovanje rezultatov za nove, še nevidene primere.²³

²² Leonardo in Gero, 2023, strani 2.

²³ Prav tam.

- Nenadzorovano učenje (ang. unsupervised learning) se uporablja pri neoznačenih podatkih, kjer algoritem sam išče skrite strukture, vzorce ali skupine brez vnaprejšnjih navodil o tem, kaj naj najde.
- Učenje z okrepitevijo (ang. reinforcement learning) pa temelji na principu, da se agent (računalniški program) uči z interakcijo z okoljem, pri čemer si prizadeva maksimirati kumulativne nagrade preko mehanizma poskusov in napak.²⁴

Čprav obstajajo številni algoritmi strojnega učenja, imajo vsi skupno lastnost, da podatke obdelujejo za namene klasifikacije, regresije ali združevanja v skupine. Med značilne metode sodijo, denimo, odločitvena drevesa, metoda k-najbližjih sosedov ter podporni vektorski stroji.²⁵

Pomembno podpodročje strojnega učenja, ki je zaznamovalo zadnje desetletje, je t. i. globoko učenje (angl. deep learning, DL). Globoko učenje predstavlja naprednejšo obliko strojnega učenja, ki temelji na uporabi umetnih nevronske mreže.²⁶ Te mreže so računski modeli, ki so bili navdihnjeni s strukturo in delovanjem človeških možganov. Umetne nevronske mreže so sestavljene iz več medsebojno povezanih enot, imenovanih umetni nevroni. Vsak nevron sprejema vhodne informacije, jih s pomočjo matematičnih operacij obdelava in nato prenaša naprej po mreži. Pri globokem učenju so te mreže organizirane v več zaporednih plasti, kjer vsaka plast od prejšnje prejema podatke, jih obdelava in rezultate pošlje naslednji plasti.²⁷ Zaradi večjega števila t. i. skritih plasti (ang. hidden layers) globoke nevronske mreže omogočajo modeliranje zelo kompleksnih in abstraktnih vzorcev v podatkih.²⁸ Zaradi svoje zmožnosti obdelave velikih količin visokodimenzionalnih podatkov – bodisi enodimenzionalnih (npr. besedilni podatki, signali), bodisi večdimenzionalnih (npr. slike, videoposnetki, zvok) so metode globokega učenja postale temelj za sodobne preboje na področjih, kot so računalniški vid, obdelava naravnega jezika, robotika in številna druga področja.

Napredki na področju globokega učenja so omogočili številne nove aplikacije, ki jih že danes uporabljajo uporabniki po vsem svetu. Na spletu je že danes ogromno vsebin, ki jih ustvarja umetna inteligenca. Vsak dan uporabniki komunicirajo s

²⁴ Več o tem v Kühl, 2022.

²⁵ Zhang et al., 2021.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Prav tam.

²⁸ Goodfellow et al., 2016.

klepetalnimi roboti, generirajo slike, videe, kodo in druge vsebine ter tako spreminjajo dosednji koncept komunikacije s tehnologijo. Vse pogostejše se pojavljajo razprave o spremembi pristopa k programiranju – iz modela, kjer človek s pomočjo umetne inteligence piše kodo, v model, kjer umetna inteligenca piše kodo ob pomoči človeka.²⁹

2.3 Problem definicije umetne inteligence – semantične vratolomnice

2.3.1 Vrste in definicije umetne inteligence

Trenutno so v splošni javnosti in teoriji najbolj uveljavljene naslednje vrste umetne inteligence: (i) šibka oziroma generativna umetna inteligenca, (ii) generalna ali splošna umetna inteligenca in (iii) superinteligence, vendar le kot teoretični koncept.

Šibka umetna inteligenca (ang. generative artificial intelligence), pogosto imenovana tudi generativna umetna inteligenca, predstavlja tisto, kar danes splošna javnost prepozna kot umetno inteligenco. Gre za sisteme, ki so sposobni opravljanja določenih nalog na ravni človeka, vendar nimajo zavesti, samozavedanja ali pravega razumevanja sveta. Ti sistemi delujejo v vnaprej določenih in omejenih okvirih, brez sposobnosti posploševanja znanja zunaj svojih specifičnih nalog.³⁰ Primeri šibke umetne inteligence vključujejo generativne modele, kot so ChatGPT (OpenAI), Bard (Google DeepMind) ali Claude (Anthropic) in specializirane sisteme za prepoznavanje slik, govora, prevajanje ipd.

Splošna umetna inteligenca (ang. artificial general intelligence - AGI) pomeni razvoj sistemov, ki bi lahko razumeli, učili, prilagajali in utemeljevali na način, primerljiv ali celo superioren človeški inteligenci. V nasprotju s šibko umetno inteligenco, ki je omejena na določene naloge, bi splošna umetna inteligenca lahko reševala katerokoli intelektualno nalogo, ki jo lahko opravi človek.³¹ Trenutno še ne obstaja tak delujoč sistem, vendar se raziskave in razvoj intenzivno usmerjajo v to smer. Podjetja, kot so OpenAI, DeepMind in Anthropic, so v svojih strateških načrtih jasno izrazila cilj doseganja splošne umetne inteligence.³²

²⁹ Glej <https://poolside.ai/vision> (obiskano: 10. 3. 2025).

³⁰ O splošni umetni inteligenci glej Bowen, 2024.

³¹ Prav tam.

³² Șuşnea, 2024, strani 344–361.

Superinteligenca (ang. artificial super intelligence - ASI) je teoretični koncept entitete, katere intelektualne sposobnosti močno presegajo sposobnosti najboljših človeških umov v praktično vseh pomembnih disciplinah, vključno z znanstvenim sklepanjem, socialno spretnostjo in ustvarjalnostjo. Teoretiki opozarjajo, da bi razvoj superinteligence lahko predstavljal največji eksistencialni izziv človeštvu, saj bi nenadzorovana superinteligenca lahko imela nepredvidljive in potencialno katastrofalne posledice za družbo.³³ Trenutno ni nobenih empiričnih dokazov o obstoju superinteligence, vendar teoretične diskusije o tem, kako bi lahko razvoj vodil do nje (npr. preko procesa samopoboljševanja), ostajajo ključne v razpravah o prihodnosti umetne inteligence.³⁴

Pomembno je poudariti, da so poimenovanja vrst in z njimi povezane spekulacije pogosto tarča kritik, saj se ti izrazi v zadnjih letih uporabljajo tudi v investicijske in marketinške namene. Zato je ključno te pojave natančno spremljati in razumeti, da bi si oblikovali jasno sliko ter ustrezno opredelili problem. Zaradi različnih in hitro spreminjajočih okoliščin v povezavi z vrstami umetne inteligence se tudi definicija le-te hitro spreminja. Različne panoge tej dodajajo različne epitete, kar potem vpliva na oblikovanje različnih definicij umetne inteligence. Za pravo so vsekakor najbolj relevantne uradne definicije reprezentativnih institucij.

EU je pojem umetne inteligence opredelila v Aktu o umetni inteligenci (Artificial Intelligence Act – AIA),³⁵ kjer ga definira kot sistem temelječ na napravah, ki je zasnovan za delovanje z različnimi stopnjami avtonomije in lahko po uvedbi izkaže prilagodljivost ter za eksplicitne ali implicitne cilje iz prejetih vhodnih podatkov sklepa, kako ustvariti izhodne podatke, kot so napovedi, vsebine, priporočila ali odločitve, ki lahko vplivajo na fizična ali virtualna okolja. Skupina strokovnjakov na visokem nivoju za umetno inteligenco (High-Level Expert Group on AI) je leta 2020 v dokumentu *A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines* opredelila sisteme umetne inteligence kot programske (in morda tudi strojne) sisteme, ki jih oblikujejo ljudje in ki ob postavljenem kompleksnem cilju delujejo v fizični ali digitalni dimenziji tako, da zaznavajo svoje okolje preko pridobivanja podatkov, interpretirajo zbrane strukturirane ali nestrukturirane podatke, sklepajo na podlagi

³³ Kritično o superinteligenci Bostrom, 2014.

³⁴ Prav tam.

³⁵ Določba 3. člena Uredbe (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 - Akt o umetni inteligenci (UL L 2024/1689, 12. 7. 2024).

pridobljenega znanja ali obdelujejo informacije iz teh podatkov ter odločajo o najboljših ukrepih za doseg zastavljenega cilja.³⁶

2.3.2 Umetna in »človeška« inteligenca

Čeprav umetna inteligenca natančno imitira človekov miselni proces, ta dejansko ne misli. To pomeni, da umetna inteligenca ni inteligenca, temveč visoko sofisticirana strojna imitacija intelligence, saj smo jezikovno pojem intelligence navezali le na človeka in človeško miselnost.³⁷

Po drugi strani pa obstajajo tudi avtorji in teoretiki, ki pojem intelektualnosti ločujejo od človeka, saj zagovarjajo stališče, da je inteligenca zgolj sposobnost mišljenja in oblikovanja modelov, ter da lahko kot inteligentnega štejemo kogarkoli oziroma karkoli, kar je zmožno misliti.³⁸ Vendar je ključni problem v razumevanju, kaj inteligenca je in zakaj se ta ne more enačiti z dosežki umetne intelligence, saj je ta le imitacija, ki bo lahko z nadaljnjim razvojem razvila lastno obliko zavesti in postala nekaj drugega – nekaj, za kar pojma umetna inteligenca in celo inteligenca ne bi bila več ustrezna. Pojem intelligence je bil namreč doslej predvsem nekakšen »dežnik«, pod katerega smo uvrščali vse, kar človek ustvari s pomočjo svojega duhovnega dela, četudi tega procesa vsebinsko ne razumemo do potankosti.³⁹ Iz tega izhaja, da če ta postopek ni do konca razložen, potem ga ni mogoče enačiti z nekim drugim »intelektualnim delom«, saj je napačno to delo imenovati kot intelektualno, ker ne opravlja intelektualno, temveč imitirajočo inteligenco z uporabo ekstremno napredne statistike in korelacij.⁴⁰ Rešitev bo bodisi v spremembi in razširitvi pojma intelligence ter njegovem drugačnem razumevanju, bodisi v oblikovanju povsem novega pojma, s katerim bi ta pojav poimenovali drugače in ga ne bi več označevali kot inteligenco.

³⁶ AI-HLEG, 2019, stran 6.

³⁷ Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) pojem intelligence definira kot nadarjenost za umske dejavnosti. Specifičnost intelligence je torej pojem uma in umskih dejavnosti. Na drugi strani SSKJ pojem uma definira kot sposobnost mišljenja oziroma spoznavanja. SSKJ vsebuje še definicijo inteligentnosti kot lastnosti inteligentnega človeka. Glej <https://fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4480225/inteligenca?View=1&Query=inteligenca> (obiskano: 10. 3. 2025); Sternberg, 2025.

³⁸ Oleksy, 2023, stran 282.

³⁹ O problemu razumevanja človekove intelligence glej McCarthy, 2007, strani 1174–1182.

⁴⁰ Na tem mestu je pomembno omeniti problem t. i. »črne skrinjice«. Več o tem glej von Eschenbach, 2021, strani 1607–1622.

Inherentno govoriti o inteligenci, ki je umetno ustvarjena, je torej v vsebinskem kontekstu kontradiktorno. Če je namreč umetna, je ne moremo razumeti kot inteligenco, temveč kot strojno in računalniško imitacijo človeške inteligence. Po trenutnem razumevanju in definiranju inteligence je le-to možno razumeti kot nekaj, kar je povezano s človekom. Sama definicija umetne inteligence že v svoji osnovi poudarja njeno imitativno naravo - gre za tehnologijo, ki posnema človeško inteligenco in jo je mogoče obravnavati, kot da bi bila inteligentna, čeprav to ne pomeni, da je dejansko inteligentna. Tudi *Turingov test* obravnava situacijo, v kateri bi se lahko stroj zaznal kot inteligenten. Ne zato, ker bi bil dejansko inteligenten, temveč zato, ker je sposoben uspešno posnemati človeško vedenje. Test namreč ne meri resnične inteligence, temveč zmožnost imitacije do te mere, da človeški opazovalec ne zmore več ločiti med človekom in strojem.⁴¹ Vendar tudi to ne vpliva na konceptualno in teleološko razliko med inteligenco in umetno inteligenco. Iz tega lahko sklepamo, da je v tem primeru primerjava med človeško in umetno inteligenco le primerjava sposobnosti in ne primerjava vsebine inteligence, kar je v konkretnem primeru zelo pomembno za vprašanja s področja avtorskega prava.⁴²

3 Avtorsko pravo, avtorsko delo in avtor

3.1 Avtorsko pravo – *ratio legis* in odnos do tehnologije

Zgodovina avtorskega prava in avtorske pravice je tesno povezana z razvojem papirja in tiska.⁴³ Če ta stavek abstrahiramo na višjo raven, lahko ugotovimo, da je zgodovina avtorskega prava in avtorske pravice v bistvu povezana z razvojem tehnologije. Preden opredelimo razmerje med avtorsko pravico, avtorstvom in umetno inteligenco, je zato smiselno najprej opredeliti razmerje med avtorskim pravom in tehnologijo.

Avtorsko pravo, kakor tudi pravo intelektualne lastnine nasploh, je v celoti inherentno povezano z razvojem tehnologije. Nova tehnologija se lahko uporablja bodisi kot orodje za prenos, reprodukcijo, predvajanje ali katerokoli drugo uporabo avtorskih del, bodisi za sam proces njihovega ustvarjanja. Avtorsko pravo mora torej spremljati razvoj tehnologije in se hkrati pravočasno opredeliti glede pojava novih tehnoloških oblik, če te vplivajo na vprašanja avtorskega prava. S pojavom

⁴¹ Turing, 1950, stran 438.

⁴² Craig, 2022, strani 14–16.

⁴³ Repas v Repas (ur.), 2023, stran 63.

generativne umetne inteligence in umetne inteligence nasploh je to še posebej očitno. Kljub temu pa *ratio legis* avtorske pravice ni varstvo niti spodbujanje razvoja tehnologij, povezanih z avtorskimi deli kot takšnimi.⁴⁴

Avtorsko pravo je nastalo kot poskus iskanja ravnovesja med potrebo po pravni ureditvi razmerij ustvarjalcev del, tj. spodbujanja k ustvarjanju na eni strani, ter zagotavljanjem dostopa družbe do teh del na drugi strani. *Ratio legis* avtorskega prava je v prvem, splošna izjema oziroma korektivni faktor pa v drugem.

Osrčje avtorskega prava tako predstavlja razmerje med avtorjem in delom na eni strani ter delom in družbo na drugi strani. Slovenski pravni sistem sodi med evropske kontinentalne sisteme, ki v središče ureditve postavljajo avtorja – t. i. *sistem droit d'auteur*.⁴⁵ V skladu s to teorijo delo, ki ga avtor ustvari, sodi v njegovo duhovno sfero in osebnost ter kot takšno obstaja neodvisno od pravne regulacije. Pravica do dela je torej naravna človekova pravica avtorja (naravnopravna teorija⁴⁶), ki jo zakon zgolj deklaratorno ureja znotraj pravnega sistema. Človek ima torej *ipso iure* pravico, da objavi, reproducira, predvaja, prenaša, uničuje in varuje delo, ki ga je ustvaril.

Avtorska pravica je z ustavo zagotovljena absolutna pravica, ki svojemu imetniku zagotavlja monopol nad uporabo ustvarjenega dela. *Ratio* regulacije v obliki monopola izhaja iz dejstva, da ima družba od avtorskih del več koristi, kot je pripravljena zanje plačati, zaradi česar je bilo treba vzpostaviti pravni sistem, ki omogoča pravično ustvarjanje in uporabo avtorskih del ter spodbuja avtorje k ustvarjanju novih. Brez monopola avtorji ne bi mogli realizirati niti pobirati sadov svojega duhovnega dela, saj je pri avtorskih delih zaradi njihove narave po eni strani težko že v začetku določiti njihovo duhovno in ekonomsko vrednost, po drugi strani pa zaradi svoje nematerialnosti niso vezana na medij, so osvobojena časa in prostora ter kot taka neizčrpna.⁴⁷ Z drugimi besedami, *ratio legis* avtorske pravice, vsaj tako, kot jo obravnava evropska avtorskopravna doktrina, se udejanja v uzakonitvi in monopolski zaščiti razmerja med avtorjem in njegovo stvaritvijo – kot izraz njegovega individualnega in duhovnega podviga ter osebnostne sfere – ter v

⁴⁴ O namenu avtorskih pravic in umetni inteligenci glej Bogataj Jančič, 2021, strani 170–173.

⁴⁵ Repas v Repas (ur.), 2023, stran 486. Države *common law* sistema imajo *copyright* sistem, ki opredeljuje delo kot posledico intelektualnega dela avtorja in poudarja bolj ekonomski pomen avtorske pravice. O razliki med *droit d'auteur* in *copyright* glej Bentley et al., 2018, strani 39–44.

⁴⁶ Tudi *common law* države upoštevajo argument naravne pravice, vendar v osredje dajejo intelektualno delo, ne pa osebnost avtorja.

⁴⁷ Trampuž et al., 1997, stran 31.

oblikovanju pravnega okvira, katerega temeljni namen je zagotoviti avtorju pravično in legitimno uporabo ter izrabo njegovega dela.⁴⁸

Četudi avtorsko pravico pojmuje kot absolutno pravico in avtorsko delo kot izraz avtorjeve osebnosti, je treba poudariti, da ima ta pravica zaradi svoje specifične vsebine določene izjeme in omejitve. Avtor namreč, četudi ustvarja samostojno, ustvarja znotraj konkretne družbe, v določenem času ter v določenem kulturnem in družbenem okolju. To okolje hkrati vpliva na avtorja in predstavlja skupni sklad družbenega bogastva,⁴⁹ ki pripada celotni družbi.

S tega vidika je treba priznati, da avtorsko delo v določenem smislu pripada tudi skupnosti kot celoti. Teoretiki poudarjajo, da je prav zaradi te povezanosti ter zaradi prostega pretoka informacij in idej skozi družbo potrebno pozicijo avtorskega prava vedno znova postavljati pod vprašaj.⁵⁰ Zato je ena ključnih nalog avtorskega prava najti ustrezno ravnovesje med avtorjevim monopolom na eni strani ter interesi družbe na drugi strani – družbe, ki je hkrati naslovnik in vir avtorjevega ustvarjalnega navdiha. To ravnovesje avtorsko pravo udejanja prek vzpostavitve in urejanja izjem ter omejitev avtorske pravice.

Na tej podlagi lahko sklepamo, da so tehnološke spremembe za avtorsko pravo relevantne le v obsegu, v katerem vplivajo na razmerje med avtorjem in njegovim avtorskim delom oziroma na razmerje med avtorsko pravico kot izključno pravico avtorja ter omejitvami, ki služijo koristim družbe kot celote. Zunaj tega konteksta tehnološke spremembe za avtorsko pravo nimajo neposredne pravne relevantnosti in predstavljajo zgolj spremembo oblike, ki pa v svojem bistvu ni odločilna za temeljne pravne kategorije avtorskega prava.

3.2 Pojem avtorskega dela in avtorja – *de lege lata*

Pojem avtorskega dela je eno najpomembnejših vprašanj avtorskega prava, saj avtorska pravica obstaja le v povezavi z avtorskimi deli. Kar zadeva definicijo avtorja, tega praviloma avtorsko pravo ne določa izrecno, tj. vsebinsko ne opredeljuje pojma avtorja. Ta temelji na načelu avtorstva, po katerem je avtor tisti, ki je delo ustvaril.⁵¹ Slovenski zakonodajalec izrecno opredeljuje avtorja kot zgolj fizično osebo (10. člen

⁴⁸ Bently et al., 2018 strani 39–44.

⁴⁹ Ovčak Kos v Repas (ur.), 2023, stran 488.

⁵⁰ Bently et al., 2018, strani 39–44.

⁵¹ Trampuž et al., 1997, stran 57.

Zakona o avtorski in sorodnih pravicah;⁵² ZASP). Zato pravilna kvalifikacija stvaritve kot avtorskega dela predstavlja ključno in začetno vprašanje avtorskega prava, prav tako pa tudi izhodišče za opredelitev avtorja.

Pojem avtorskega dela je opredeljen na več ravneh v različnih mednarodnih, regionalnih in nacionalnih virih. V kontekstu Republike Slovenije je vsekakor najpomembnejša definicija avtorskega dela iz 5. člena ZASP. Vendar pa je v okviru navedene definicije treba izpostaviti vpliv in pomen mednarodnih konvencij s področja avtorskega prava, zlasti pomen 2. člena Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del⁵³ (Bernska konvencija). Poleg tega je treba poudariti tudi pomen evroavtonomnosti pojma avtorskega dela v pravu EU. Direktive EU⁵⁴ s področja avtorskega prava namreč pri opredeljevanju avtorskega dela ne napotujejo na definicijo avtorskega dela v nacionalnih zakonodajah, temveč vsebujejo izrecne določbe o pogojih, ki jih mora delo za potrebe teh direktiv izpolnjevati, ali teh pogojev sploh ne določajo (npr. Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi – InfoSoc direktiva).⁵⁵ Posledično je moralo o tem odločati Sodišče EU v več odmevnih zadevah,⁵⁶ skozi katere je razvilo evroavtonomen pojem avtorskega dela, ki se – v obsegu, ki se nanaša na področje prava EU – mora razlagati neodvisno in enotno v celotni EU.⁵⁷ To posledično vpliva tudi na razlago pravnega standarda iz 5. člena ZASP, ki se mora tako uskladiti z evropskim pravnim standardom avtorskega dela.⁵⁸

Iz navedenih razlogov smo se pri predstavljanju navedenih pogojev v tem podrazdelku odločili za vzporedno predstavitev pogojev iz mednarodnih konvencij, zakonodaje EU in sodne prakse Sodišča EU ter nacionalnega prava Republike Slovenije. Takšen pristop je podoben pristopu v poročilu EU o trendih v umetni

⁵² Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16 – ZKUASP, 59/19 in 130/22.

⁵³ Uradni list RS–MP, št. 17/07.

⁵⁴ Primeroma Direktiva 2009/24/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o pravnem varstvu računalniških programov (UL L 111, 5. 5. 2009, strani 16–22) in Direktiva 2006/116/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o trajanju varstva avtorske pravice in določenih sorodnih pravic (UL L 372, 27. 12. 2006, strani 12–18).

⁵⁵ Drobež, 2015, stran 3.

⁵⁶ O razvoju pojma avtorskega dela v sodni praksi sodišča EU glej tudi Sganga, 2018.

⁵⁷ Drobež, 2015, stran 3.

⁵⁸ Prav tam.

inteligenci in izzivih za avtorsko pravo.⁵⁹ K temu, kot je bilo že omenjeno, dodajamo še zakonske pogoje iz 5. člena ZASP.

Pred tem je tudi na tem mestu treba poudariti, da lahko v avtorskopравни ureditvi obstajajo pomembne razlike med državami, ki avtorsko pravico obravnavajo kot pravico avtorja (*droit d'auteur*), in državami, ki sledijo *copyright* sistemu, kjer avtorska pravica bolj poudarja ekonomski vidik ter obravnava delo kot intelektualno lastnino avtorja, kar lahko ima vpliv na definicijo avtorskega dela. Svetovne mednarodne konvencije, ki urejajo avtorsko pravo, večinoma izhajajo iz *droit d'auteur* sistema, ne pa iz *copyright* sistema.⁶⁰

Izhajajoč iz navedenega lahko izpostavimo, da mora delo, da bi ga lahko razumeli kot avtorsko, biti:

- Stvaritev s književnega, znanstvenega in umetniškega področja. Ta pogoj je opredeljen predvsem v Bernski konvenciji, ki ne definira neposredno pojma avtorskega dela, temveč v prvem odstavku 2. člena navaja, kaj zajemajo »književna in umetniška dela« ter primeroma našteva takšna dela. Kot »književna in umetniška dela« se obravnavajo vse stvaritve s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ne glede na način in obliko njihovega izražanja. To je podobno opredeljeno tudi v drugih pomembnejših mednarodnih konvencijah, kot so Univerzalna konvencija o avtorskih pravicah (1. člen), Konvencija o ustanovitvi Svetovne organizacije za intelektualno lastnino, ki v 2. členu dodatno poudarja zaščito izraza in ne idej, in Sporazum TRIPS (9. člen). Tej logiki sledi tudi pravo EU. Čeprav avtorska zakonodaja EU pogoja književnega, znanstvenega in umetniškega dela izrecno ne opredeljuje, je sodna praksa Sodišča EU ta pogoj v več zadevah⁶¹ opredelila na podoben način kot Bernska konvencija. ZASP v prvem odstavku 5. člena prav tako zahteva, da je delo s področja književnosti, znanosti in umetnosti, medtem ko v drugem odstavku istega člena, podobno kot Bernska konvencija, primeroma navaja najpogostejše kategorije avtorskih del.

⁵⁹ Hartmann, Allan, Hugenholtz et al., 2020, stran 69.

⁶⁰ Prav tam.

⁶¹ Glej v zadevah C-403/08, Football Association Premier League Ltd in drugi proti QC Leisure in drugi, ECLI:EU:C:2011:631, točka 98, in C-310/17, Levola Hengelo BV proti Smilde Foods BV, ECLI:EU:C:2018:899, točka 38.

- Individualna intelektualna stvaritev kot rezultat originalnega ravnanja človekovega duha. Ta pogoj doktrina in sodna praksa večinoma ločujeta v več različnih pogojev,⁶² vendar jih zaradi notranje povezanosti lahko oblikujemo kot en celovit pogoj. Prvi pogoj se nanaša na lastnost avtorja kot izključno fizične osebe. Iz tega izhaja, da ni avtorskega dela, če tega ni ustvarila konkretna fizična oseba. Stroj, živali ali pravne osebe ne morejo ustvariti avtorskega dela.⁶³ Ta pogoj opredeljuje predvsem Bernska konvencija. Tudi sodna praksa Sodišča EU izhaja iz podobnega stališča. Četudi pogoj človeka kot avtorja dela ni izrecno zahtevan, ga Sodišče EU⁶⁴ opredeljuje kot predpogoj za ugotavljanje drugih pogojev, predvsem originalnosti.⁶⁵ Tako Sodišče EU v zadevi *Painer*⁶⁶ poudarja, da lahko avtor s storitvijo različnih izborov dá delu lastni osebni odtis. Dodatno generalna pravobranilka Trstenjak v isti zadevi v svojem mnenju poudarja, da so samo človeške kreacije pravno varovane.⁶⁷ Slovenski ZASP v 10. členu izrecno opredeljuje, da je avtor fizična oseba, ki je delo ustvarila. Iz tega izhaja, da je avtor le fizična oseba, in sicer samo, če je ta fizična oseba tudi ustvarila delo.⁶⁸ Ni avtorstva na delih, ki so jih ustvarili drugi.⁶⁹ Ta pogoj je inherentno povezan z drugim pogojem, tj. z duhovnostjo dela. Delo mora biti izraz individualne človeške duhovne in osebne sfere avtorja. Samo človek je sposoben imeti ustvarjalno duhovno sfero, ki lahko ustvari avtorsko delo. Duhovnost pomeni, da je delo treba razlikovati od same tehnologije, ki tako delo nosi ali reproducira ipd.⁷⁰ Sodišče EU, kot je bilo zapisano, ta pogoj obravnava skozi druge pogoje, saj ga zajema v avtorjevo individualno intelektualno stvaritev.⁷¹

Iz pogoja duhovnosti izhaja tudi pogoj individualnosti⁷² oziroma originalnosti dela. Samo človeška duhovna sfera je namreč sposobna ustvarjanja intelektualnih stvaritev, ki imajo prav zaradi posebnosti duhovne sfere avtorja lastni poseben ter

⁶² Trampuž et al., 1997, stran 57; Ovčak Kos v Repas (ur.), 2023, stran 488.

⁶³ Trampuž et al., 1997, stran 30.

⁶⁴ Glej zadevo C-145/10, Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH in drugi, ECLI: ECLI:EU:C:2011:798.

⁶⁵ Hartmann, Allan, Hugenholtz et al., 2020, stran 69.

⁶⁶ Zadeva *Painer*, točka 92.

⁶⁷ Mnenje generalne pravobranilke Trstenjak v zadevi *Painer*, točka 121; European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Hartmann, Allan, Hugenholtz et al., 2020, strani 70–71.

⁶⁸ Drugače glej Oleksy, 2023, stran 282.

⁶⁹ Trampuž et al. 1997, stran 30.

⁷⁰ Prav tam.

⁷¹ Tako v zadevi C-469/17, Funke Medien NRW GmbH/Zvezna republika Nemčija, ECLI:EU:C:2019:623; zadevi *Lerola Hengelo*, zadevi C-683/17, Cofemel — Sociedade de Vestuário S.A./G-Star Raw CV, ECLI:EU:C:2019:721, in zadevi C-5/08, Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening, ECLI:EU:C:2009:465.

⁷² Trampuž et al., 1997, stran 30.

individualen izraz. Individualnost se lahko odrazi ne nujno v sami vsebini dela (primeroma pri prevodih ali znanstvenih tekstih), temveč v izrazu in potezi avtorja, ki delo potem razlikujeta od splošnih nevarovanih idej in pojavov na eni strani in drugih avtorskih del na drugi.⁷³ Sodna praksa Sodišča EU pogoj individualnosti opredeljuje kot originalnost dela in ga razlaga predvsem široko, saj originalnost ne pomeni nujno novosti, temveč zadosten vpliv avtorja na ustvaritev dela. Nujno je, kot navaja Sodišče EU, da je delo posledica avtorjevih svobodnih, kreativnih in osebnih izbir.⁷⁴ V kateri fazi nastanka dela, na kakšen način, v kateri obliki in skozi katere kreativne izbire avtorja bo izražena originalnost, ni ključnega pomena za obstoj same originalnosti, vse dokler je le-to možno v zadostni meri ugotoviti. Enako je tudi s kakovostjo dela, ki za avtorsko varstvo ni relevantna. Stopnja originalnosti je torej pravni standard, zadostitev katerega mora sodišče v vsakem primeru ugotoviti.⁷⁵ Slovenski ZASP pogoj individualnosti izrecno zahteva, saj delo v 5. členu definira kot »individualno« (...) stvaritev.

- Izraženo, ne glede na način in obliko izražanja. Zadnji pogoj, ki ga avtorsko pravo za obstoj avtorskega dela zahteva, je izraženost dela. Delo mora biti torej na določen način izraženo, da je zaznavno za človeške čute. Oblika izraženosti ni odločujoča, pomembna je zadostna zaznavnost.

Samo delo, ki kumulativno izpolnjuje vse zgoraj naštetе pogoje po trenutno veljavni zakonodaji in sodni praksi, lahko štejemo kot avtorsko delo, ne glede na njegovo estetsko, materialno ali ekonomsko vrednost ter ne glede na to, s kakšno tehnologijo je ustvarjeno.

4 Dela umetne inteligence

4.1 Uvod

Razmerje med umetno inteligenco, avtorstvom in avtorskim pravom je treba razumeti v luči razmerja avtorskega prava in tehnologije. Če umetna inteligenca na določen način vpliva na *ratio legis* avtorskega prava, je treba v tem delu avtorsko pravo ustrezno prilagoditi. Pomembno vprašanje je torej, kako umetna inteligenca vpliva na kreativni proces nastanka del ter kdo lahko šteje za avtorja teh del. Glede na

⁷³ Prav tam, stran 31.

⁷⁴ Glej v zadevah *Levola Hengelo*, točka 36, *Cofemel*, točka 30, *Painer*, točka 92.

⁷⁵ Za analizo pogoja originalnosti glej v Rosati, 2013.

načelo avtorstva je za opredelitev umetne inteligence kot avtorja pomembno opredeliti, ali so dela, ustvarjena z umetno inteligenco, avtorska dela. Če je temu tako, potem je tudi umetna inteligenca lahko avtor. Za lažje razumevanje in ponazoritev avtorskopravne obravnave kreativnega procesa ustvarjanja je Sodišče EU v zadevi *Painer*⁷⁶ ta proces razdelilo na tri bistveno pomembne faze, in sicer:

- Fazo koncepcije, ki vključuje zastavljanje osnovnih parametrov in idej avtorja. V tej fazi avtor v večji ali manjši meri opredeljuje stil, obliko, velikost dela, čas nastanka, kader ipd. ter na ta način specificira svojo idejo. Ta faza lahko pri določenih delih traja dalj časa, lahko pa nastane v trenutku.
- Fazo eksekucije, v kateri avtorjeva ideja dobi začetni izraz (prva verzija, načrt, ipd.), ki ga človek lahko čustveno zazna. To fazo avtor lahko izvaja popolnoma samostojno, lahko pa to naredi s pomočjo določene tehnologije.
- Fazo redakcije, ki predstavlja dokončno obdelavo in dodelavo začetnega izraza, začetne verzije (predelava, popravki, spremembe ipd.). Ta faza traja, vse dokler avtor ne odloči, da je delo dokončano in da je končna verzija dela ustvarjena.

To delitev upoštevamo tudi v tem poglavju monografije,⁷⁷ saj umetna inteligenca bistveno spreminja vlogo, ki jo ima človek v posameznih fazah ustvarjanja. Zato je treba natančno analizirati človeško udeležbo z namenom razjasnitve vprašanja, kdo se lahko obravnava kot avtor del, ustvarjenih s pomočjo ali samostojno s strani umetne inteligence, ter pod katerimi pogoji so ta dela sploh lahko predmet avtorskoprnega varstva. V tem kontekstu je ključno razlikovati med: (i) deli, nastalimi z uporabo umetne inteligence kot orodja, kjer umetna inteligenca deluje zgolj kot pripomoček v rokah avtorja, ter (ii) deli, ki jih umetna inteligenca ustvari avtonomno, tj. brez zadostnega vpliva človeka na proces nastanka dela.

4.2 Dela, nastala z uporabo umetne inteligence kot orodja

Pri teh delih je torej človek prisoten v ustvarjalnem procesu in je potrebno ugotoviti, kako je proces ustvaritve teh del razdeljen med človekom in umetno inteligenco v luči zgoraj izpostavljenih kriterijev za opredelitev nekega dela kot avtorskega. Pomembno je izpostaviti, da je za opredelitev dela kot avtorskega dovolj, da ima avtor pomembno vlogo in da vpliva na delo v vsaj eni fazi nastanka dela. Cilj je torej,

⁷⁶ Zadeva *Painer*, točki 91–92.

⁷⁷ Enako delitev upoštevajo tudi drugi slovenski teoretiki. Glej Bogataj Jančič, 2023, strani 176–177.

da je avtorjev prispevek podan v zadostni meri, torej tako, da delo izpolnjuje pogoji individualne intelektualne stvaritve tega avtorja.⁷⁸

V fazi koncepcije je človek pri delih, nastalih z uporabo umetne inteligence, še naprej osrednji kreator. Človek daje pozive jezikovnemu modelu umetne inteligence v obliki tekstualnega dokumenta z bolj ali manj zastavljeno idejo tega, kar si želi, da umetna inteligenca generira. Vloga človeka v tem procesu je torej vsekakor pomembnejša od umetne inteligence, ker je umetna inteligenca v tej fazi le orodje. V tem primeru lahko vlogo umetne inteligence primerjamo z vlogo fotoaparata v rokah avtorja. Človek izbere, ali bo sploh ustvaril neko delo z umetno inteligenco, enako kot fotograf odloči, ali bo fotografiral.⁷⁹ Nato fotograf izbere trenutek, enako kot uporabnik umetne inteligence napiše poziv umetni inteligenci, kaj točno želi od nje. Uporabnik lahko na eni strani zastavi zelo podroben poziv, v katerem zelo natančno opredeli svojo idejo in začetne parametre. V fazi koncepcije velja, da bolj kot avtor opredeli idejo, lažje je dokazati, da je delo posledica njegovih kreativnih izborov in odločitev, kar je ključnega pomena za opredelitev tega dela kot originalne oziroma individualne intelektualne stvaritve avtorja (v konkretnem primeru uporabnika umetne inteligence).

Druga faza je področje, ki je z uporabo umetne inteligence najbolj spremenjeno v razmerju do ostalih tehnologij. To fazo namreč umetna inteligenca bolj ali manj v celoti izvede samostojno, seveda glede na poziv uporabnika. V tej fazi človek nima možnosti nadzora v trenutku same izvedbe, saj model deluje na podlagi že naučenih relacij, ki so zaradi globine nevronske mreže zelo težko predvidljivi in tukaj obstaja t. i. problem črne skrinjice.⁸⁰

Tretja faza je ključna, saj uporabnik spreminja stvaritev, ki jo je umetna inteligenca ustvarila po njegovih navodilih. V tej fazi avtor lahko izbere koncepte, spremembe, dodatke in močno vpliva na nastanek avtorskega dela.

Skupno tem delom je, da je avtor fizična oseba, uporabnik modela umetne inteligence. Ta s svojimi ravnanji v katerikoli od treh navedenih faz zadostno vpliva na nastanek dela, tako da je delo v končni fazi posledica njegovih kreativnih odločitev in s tem posledično njegovo avtorsko delo. Da se avtorjeva vloga v eni fazi

⁷⁸ Hartmann, Allan, Hugenholtz et al., 2020, stran 69.

⁷⁹ Prav tam, stran 70.

⁸⁰ Prav tam, stran 71.

drastično zmanjša, zagotovo ne pomeni avtomatično, da njegove vloge pri nastanku tega dela več ni in da se takemu delu, četudi je generirano z umetno inteligenco, zavrne pravno varstvo.

4.3 Dela, nastala avtonomno s strani umetne inteligence

4.3.1 *Ratio legis* varstva avtonomno nastalih del umetne inteligence

Kot je bilo v prejšnjem razdelku jasno izpostavljeno, je po trenutno veljavni zakonodaji, doktrini in sodni praksi avtorstvo izključna lastnost fizičnih oseb. To pomeni, da *de lege lata* delo, nastalo avtonomno s strani umetne inteligence in brez avtorsko relevantnega vpliva fizične osebe v katerikoli fazi nastanka dela, ni avtorsko delo. Vendarle je v teoriji aktualna razprava, ali je potrebno zakonsko intervenirati ter omogočiti avtorsko pravico v primerih, ko umetna inteligenca samostojno ustvari avtorska dela oziroma je vpliv fizične osebe na nastanek tega dela nezadosten, da bi ga lahko šteli kot avtorja.⁸¹

Če izhajamo iz pravilne analize *ratio legis*-a avtorske pravice, tudi *de lege ferenda* ta dela ne morejo biti avtorska dela. Ne gre torej samo za vprašanje izrecnega zakonskega pogoja avtorstva kot ekskluzivne lastnosti fizične osebe, saj se ta lahko zakonsko spremeni. Bistveno je, da je varstvo del, nastalih izključno s strani umetne inteligence, inherentno nepotrebno zaradi namena avtorske pravice.⁸²

Avtorska pravica ima namen varovati ustvarjalnost in spodbujati nastanek novih avtorskih del. Vendar samo dejstvo, da bi umetna inteligenca lahko samostojno ustvarjala dela, ki lahko imajo veliko premoženjsko vrednost, še naprej ne opravičuje podelitve avtorstva umetni inteligenci. Kot smo že razložili v prejšnjih razdelkih, umetna inteligenca ni inteligenca, saj je že na pojmovni ravni inteligenca oziroma inteligentnost antropocentrična. Umetna inteligenca je torej le tehnologija in ne dejanska inteligenca, temveč strojna in trenutno v veliki meri nepopolna imitacija tega, kar trenutno razumemo kot človeško inteligenco. Če umetna inteligenca ni človeška in ustvarjalna inteligenca, temveč le tehnologija, potem določena tehnologija, ne glede na to, koliko je napredna in kognitivno sposobna imitirati ter opravljati človeške aktivnosti, in ne glede na to, koliko je dobičkonosna, ne more

⁸¹ Pred podelitvijo avtorske pravice bi bilo vsekakor potrebno najprej priznati umetni inteligenci pravno subjektiviteto. Pritrdilno o umetni inteligenci kot avtorju glej Oleksy, 2023, o subjektiviteti umetne inteligence pa pri Mišević in Savčić, 2024.

⁸² Craig, 2022, strani 8–17.

pridobiti statusa avtorja. Če razlikujemo človeško in umetno inteligenco kot dva inherentno različna pojma, potem lahko razumemo potrebo oziroma neobstoj potrebe po spodbujanju prve in druge.⁸³ Človeško inteligenco in iz nje izhajajočo kreativnost je vsekakor treba spodbujati in ohranjati kot zelo pomembno. Po drugi strani pa je strojna inteligenca industrijski izdelek in je kot takšne ni potrebno in celo ni mogoče avtorskopravno spodbujati, saj ne more imeti občutka zadovoljstva oziroma »pravičnega izkoriščanja avtorskega dela« in pravičnosti. Da bi takšno avtorsko varstvo koristilo razvijalcem teh avtonomnih programov, za vprašanje avtorstva del, ustvarjenih z umetno inteligenco, ni pomembno, saj jih lastniki programov niti niso ustvarili, temveč jih je avtonomno ustvaril stroj. To pa ne pomeni, da bi morali razvijalci programov oziroma uporabniki umetne inteligence ostati brez kakršnegakoli zadoščenja. Pomeni samo, da tega ni mogoče niti potrebno uveljavljati preko avtorskopravnega varstva. Za avtorsko pravico in avtorstvo ni odločilna naprednost tehnologije oziroma dobičkonostnost in učinkovitost le-te, temveč vprašanje, ali je s pomočjo avtorske pravice takšno ustvarjanje potrebno dodatno spodbuditi in omogočiti njeno pravično izkoriščanje. Ustvarjalnost, duhovnost in iz njiju izhajajoča originalnost sta inherentno in konceptualno le človeški sposobnosti. Kot smo zgoraj izpostavili, je *ratio legis* avtorskega prava prav v varstvu in spodbujanju človekovih sposobnosti, katerih ni mogoče industrijsko ustvariti oziroma kupiti. Iz tega izhaja, da je fraza ustvarjalno-sposobna tehnologija *conditio in adjecto* in je njena avtorska pravica brez namena.

4.3.2 Usoda del umetne inteligence

Večina avtorjev s področja avtorskega prava se strinja, da bi dela, nastala samostojno s strani umetne inteligence, oziroma dela, pri nastanku katerih je vloga človeka nezadostna, lahko bila javno dobro.⁸⁴ Podobno kot dela, nad katerimi je potekel rok varstva, dela umetne inteligence ni smiselno varovati. Vsa dela, varovana in nevarovana, so del javnega dobra in splošnega kulturnega sklada družbe, s to razliko, da pri varovanih delih obstaja začasna izključna pravica avtorja, ki mu iz razloga pravičnosti (bodisi utilitaristično ali naravnopravno) omogoča posebna upravičenja. Vendar so tudi ta dela časovno omejena in s potekom časa prevladuje interes družbe, zaradi česar postanejo prosto dostopna kot del javne domene. Pri delih umetne inteligence potrebe po tej izključni začasni omejitvi v kontekstu avtorskega prava ni,

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ Craig, 2022, strani 24–29; Hugenholtz in Quintais, strani 1190–1216; Hartmann, Allan, Hugenholtz et al., 2020; United States Copyright Office, 2025, stran 41; Ginsburg, 2020, strani 87–88.

zato lahko takoj postanejo javno dobro. Takšno obravnavanje del umetne inteligence je koristno tudi za avtorje, saj jim omogoča lažje in bolj raznolike načine ustvarjanja.

5 Zaključek

V tem poglavju monografije smo obravnavali dve skupini vprašanj. Najprej smo poenostavljeno predstavili način delovanja sistemov, ki jih danes imenujemo umetna inteligenca, ter njihovo zgodovino in razvoj. S tem smo dosegli bolj natančno razumevanje pojma umetne inteligence. V nadaljevanju pa smo proučevali, ali lahko takšne modele v kontekstu avtorskega prava razumemo kot ustvarjalno inteligenco. Ugotovili smo, da jih v kontekstu avtorskega prava ni mogoče razumeti kot ustvarjalce, ne glede na to, koliko so prispevali k nastanku avtorskega dela. S tem smo določili položaj in vlogo umetne inteligence kot tehnologije v razmerju do avtorskega prava.

Nato smo predstavili pozitivnopravno definicijo avtorskega dela v sistemu avtorskega prava in pogoje, ki jih neko delo mora izpolniti za nastanek avtorskega dela. Ta opredelitev je pomembna predvsem zaradi usode del, ki nastanejo z uporabo umetne inteligence, ter s tem povezanega vprašanja avtorstva umetne inteligence. Ugotovili smo, da so dela, nastala z uporabo umetne inteligence, lahko avtorska dela le, če fizična oseba dovolj kreativno prispeva k njihovemu nastanku in je torej umetna inteligenca zgolj orodje. Pri delih, kjer takega zadostnega vpliva ni, pa ugotavljamo naslednje. Prvič, takšna dela niso avtorska dela, saj njihov ustvarjalec ni fizična oseba, kar je izrecna zakonska zahteva. In drugič, ugotovili smo, da lahko umetno inteligenco z vidika namena in ciljev avtorskega prava razumemo le kot psevdo-inteligenco, saj ne izkazuje ustvarjalnosti v smislu, kot jo zasledimo pri fizičnih osebah. Posledično je vprašanje avtorstva umetne inteligence brezpredmetno oziroma neupravičeno. Kar se tiče usode teh del, se strinjamo z večinskim mnenjem teorije, da bi takšna dela morala biti del javne domene.

Umetna inteligenca predstavlja pomembno križišče človeške civilizacije. Bližina njenemu polnem razvoju lahko pomeni prelomnico, a hkrati tudi resen preizkus za celoten družbeni sistem. Umetna inteligenca že v svoji zgodnji fazi odpira vprašanja temeljnih paradig in razumevanja sveta, na katerem je zgrajena sodobna civilizacija. Pravo – kot pojav in pojavna oblika normativnega sistema družbe – pri tem ni izjema.

Umetna inteligenca postavlja pravni red pred številne izzive, saj ta še vedno skuša tehnološke novosti umeščati v obstoječe pravne kategorije in antropocentrično razumevanje sveta. Če pa se umetna inteligenca razvije do mere, ko deluje avtonomno (kot oblika zavesti, kar je namen tehnoloških utopistov v Silicijski dolini), je ne bo več mogoče obravnavati izključno z antropocentričnega vidika. Prav tako se bo zastavilo vprašanje, ali je človeško bitje edini in izključni nosilec ustvarjalnosti. Enako velja za avtorsko pravo, katerega bistvo in namen izhajata iz zaščite in spodbujanja človekove ustvarjalnosti – kot lastnosti fizičnega bitja, ki ga družba prepozna kot nosilca kulturne in intelektualne produkcije. Zato je s pojavom umetne inteligence nujno potrebno ponovno premisliti o temeljnih konceptih avtorstva, ustvarjalnosti in inteligence.

Trenutno razumevanje inteligence in ustvarjalnosti je še naprej neločljivo povezano s človekom in njegovo duhovnostjo, zaradi česar je vprašanje avtorstva umetne inteligence, kot je bilo že navedeno, znotraj obstoječega pojmovnega okvira pravno irelevantno. Avtorsko pravo temelji na predpostavki, da je ustvarjalnost inherentna človeku. Če naj se pojem avtorstva razširi tudi na umetno inteligenco, je treba predhodno razširiti avtorskopravno pojmovanje inteligence in ustvarjalnosti. Pri tem velja poudariti, da ekonomske posledice uporabe umetne inteligence, denimo poslabšanje ekonomskega in pogajalskega položaja avtorja človeka na eni strani ter prerazporeditev prihodkov iz ekonomske eksploatacije del, ustvarjenih z umetno inteligenco, na drugi, niso vprašanja, ki bi jih avtorsko pravo kot tako imelo namen ali sposobnost sistemsko reševati.

Literatura

- AI HLEG (2019) A Definition of AI: Main Capabilities and Disciplines (Brussels: European Commission).
- Au-Yong-Oliveira, M., Lopes, C., Soares, F., Pinheiro, G. & Guimarães, P. (2020) What Can We Expect from the Future? The Impact of Artificial Intelligence on Society (Seville: 15th Iberian Conference on Information Systems and Technologies).
- Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D. & Johnson, P. (2018) Intellectual Property Law (Oxford: Oxford University Press).
- Bogataj Jančič, M. (2021) Ali je lahko umetna inteligenca avtor avtorskega dela? (Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani).
- Boole, G. (1854) An Investigation of the Laws of Thought (London: Macmillan).
- Bostrom, N. (2014) Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies (Oxford: Oxford University Press).
- Bowen, X. (2024) What is Meant by AGI: On the Definition of Artificial General Intelligence, ArXiv, dostopno na: <https://arxiv.org/abs/2404.10731> (obiskano: 1. 8. 2025).
- Buchanan, B. G. (2005) A (Very) Brief History of Artificial Intelligence, AI Magazine, 26(4), strain 53–60.

- Buchanan, R. A. (2025) History of Technology, Britannica, dostopno na: <https://www.britannica.com/technology/history-of-technology> (obiskano: 1. 8. 2025).
- Campbell, M., Hoane, A. J. & Hsu, F. (2002) Deep Blue, Amsterdam: Artificial Intelligence, 134(1–2), strani 57–83.
- Craig, J. C. (2022) The AI-Copyright Challenge: Tech-Neutrality, Authorship, and the Public Interest, Osgoode Hall Law School of York University, Research, dostopno na: https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/all_papers/360.
- Crevier, D. (1993) AI: The Tumultuous History of the Search for Artificial Intelligence (New York: Basic Books).
- Darwiche, A. (2020) Three Modern Roles for Logic in AI Association for Computing Machinery, ArXiv, dostopno na: <https://arxiv.org/abs/2004.08599>.
- Drobež, E. (2015) Avtorsko delo kot evropski pravni standard, Pravna praksa, 34(2), strani 8–10.
- European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Hartmann, C., Allan, J., Hugenholtz, P. B. et al. (2020) Trends and developments in artificial intelligence : challenges to the intellectual property rights framework : final report. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/683128>.
- Ginsburg, J. C. (2020) People Not Machines: Authorship and What It Means in International Copyright Law, v: Austin, G. W., Christie, A. F., Kenyon, A. T., Richardson, M. (ur.), Across Intellectual Property: Essays in Honour of Sam Ricketson (Cambridge: Cambridge University Press), strani 19–91.
- Goodfellow, I. et al. (2016) Deep Learning (Cambridge, MA: MIT Press).
- Ifeanyi, I. in Maduabuchi, D. (2024) Investigating Epistemological Relations Between Descartes' Thinking Mind and Artificial Intelligence Processing, dostopno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4958741 (obiskano: 1. 8. 2025).
- Kramer, S. (1996) Mind, Symbolism, Formalism: Is Leibniz a Precursor of Artificial Intelligence?, Knowl.Org., 23(2), strani 84–87.
- Krizhevsky, A., Sutskever, I. & Hinton, G. E. (2012) ImageNet Classification with Deep Convolutional Neural Networks, Advances in Neural Information Processing Systems, Communications of the ACM, 60(6), strani 84–90.
- Kühl, N., Schemmer, M., Goutier, M. et al. (2022) Artificial Intelligence and Machine Learning, Electronic Markets, 32, strani 2235–2244.
- Leonardo, B. & Gero, S. (2023) Generative Artificial Intelligence, Electronic Markets 33, 63, <https://doi.org/10.1007/s12525-023-00680-1>.
- Mayor, A. (2018) Gods and Robots: Myths, Machines and Ancient Dreams of Technology (Princeton: Princeton University Press).
- McCarthy, J. (2007) From Here to Human-Level AI, Artificial Intelligence, 171(18), strani 1174–1182.
- McCarthy, J., Minsky, M., Rochester, N. in Shannon, C. (2006) A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence, August 31, 1955, AI Magazine, 27(4), strani 12–14.
- Mira, J. M. (2008) Symbols Versus Connections: 50 Years of Artificial Intelligence, Neurocomputing, 71(4–6), strani 671–680.
- Miščević, N. & Savčić, S. (2024) On Legal Personhood of Artificial Intelligence, Zbornik radova Pravnog fakulteta Novi Sad, 58(1), strani 267–285.
- Mitchell, T. (1997) Machine Learning (New York: McGraw Hill).
- Oleksy, E. M. (2023) That Thing Ain't Human: The Artificiality of Human Authorship and the Intelligence in Expanding Copyright Authorship to Fully Autonomous AI, Cleveland State Law Review, 72(1), strani 263–300.
- Repas, M., Ovčak Kos, M. & Zirnstein, E. (2023) Pravo intelektualne lastnine (Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije).
- Rosati, E. (2013) Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law (Cheltenham: Edward Elgar Publishing).

- Schneppat, J. O. (2025) Gottfried Wilhelm Leibniz, Schneppat AI, dostopno na: <https://schneppat.com/gottfried-wilhelm-leibniz.html> (obiskano: 1. 8. 2025).
- Sternberg, R. J. (2025) Human Intelligence, Encyclopaedia Britannica, dostopno na: <https://www.britannica.com/science/human-intelligence-psychology> (obiskano: 1. 8. 2025).
- Șuşnea, I., Pecleanu, E., Cocu, A. in Șuşnea, S. M. (2024) Superintelligence Revisited in Times of ChatGPT, BRAIN: Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 15(2), strani 344–361.
- Turing, A. M. (1936) On Computable Numbers, with an Application to the Entscheidungsproblem, Proceedings of the London Mathematical Society, 42(1), strani 230–265.
- Turing, A. M. (1950) Computing Machinery and Intelligence, Mind, 59(236), strani 433–460.
- von Eschenbach, W. J. (2021) Transparency and the Black Box Problem: Why We Do Not Trust AI, Philosophy & Technology, 34, strani 1607–1622.
- Williams, T. (2024) Hobbes, Leviathan, and the Specter of AI Supremacy, LinkedIn blog, dostopno na: <https://www.linkedin.com/pulse/hobbes-leviathan-specter-ai-supremacy-tim-williams-phd-iqfrc> (obiskano: 1. 8. 2025).
- Xing, X., Antwi-Afari, M. F., Zhang, Y. & Xing, X. (2024) The Impact of Artificial Intelligence on Organizational Justice and Project Performance: A Systematic Literature and Science Mapping Review, Buildings, 14(1).
- Trampuž, M., Oman, B., Zupančič, A. (1997) Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) s komentarjem (Ljubljana: Gospodarski vestnik).
- Zhang, A., Lipton, Z. C., Li, M. & Smola, A. J. (2021) Dive into Deep Learning, ArXiv, dostopno na: <https://arxiv.org/abs/2106.11342> (obiskano: 1. 8. 2025).

Extended abstract

The chapter *Author Without Consciousness: Legal Aspects of Artificial Intelligence Creativity* critically examines the challenges that artificial intelligence (AI) poses to copyright law, focusing on the contested legal status of AI-generated works. The author situates AI within the long trajectory of technological inventions designed to replicate or replace human functions, emphasizing that creativity represents the most complex and disputed domain of such replication. While acknowledging the broader set of issues, such as potential copyright infringement in the use of training data, the chapter narrows its scope to the central question of authorship and the possibility of copyright protection for works created with or by AI.

The first section contextualizes AI's historical and conceptual development. From early philosophical and mathematical explorations of logic to modern machine learning and generative systems, the analysis highlights persistent ambiguities in defining "intelligence." Although contemporary AI systems can generate texts, images, or music that closely resemble human-authored works, the author stresses that these outputs are products of advanced statistical modeling rather than genuine intellectual activity. This conceptual distinction is decisive: copyright law rests on the presumption of human creativity as the essential element of protection. Without a human origin, a creation cannot be meaningfully understood as a copyrightable work.

The second section explores copyright's normative foundations, emphasizing its dual role in safeguarding the author's intellectual and spiritual contribution while simultaneously ensuring public access to cultural goods. Rooted in the European *droit d'auteur* tradition, copyright doctrine views authorship as inherently tied to human individuality, originality, and expression. International treaties such as the Berne Convention, EU case law, and Slovenian legislation all reinforce this principle by requiring that a work embody the personal imprint of a natural person. Copyright protection thus presupposes originality, human authorship, and expression as cumulative conditions that cannot be fulfilled by autonomous AI systems.

Against this normative background, the chapter differentiates between two main categories of AI-related works. The first consists of creations made with AI as a tool. In such cases, human intervention during conception, execution, or revision is sufficient to meet copyright requirements, provided the individual's intellectual and creative choices can be traced in the final product. Here, AI functions analogously to a camera, musical instrument, or editing software—an instrument through which the author expresses creativity.

The second category involves works generated autonomously by AI, where human input is absent or insufficient. The author argues that such works cannot qualify as copyrightable *de lege lata*, since authorship is strictly reserved for natural persons. More importantly, even *de lege ferenda*, there is no normative justification for granting copyright to AI. The *ratio legis* of copyright lies in stimulating human creativity, not rewarding the outputs of machines. AI systems, no matter how sophisticated or economically valuable, cannot experience creativity, intentionality, or a sense of justice in exploiting works. Accordingly, AI-generated works should be treated as part of the public domain, freely accessible to all and capable of fostering new human creativity.

The concluding reflections underscore that AI challenges foundational categories of law, particularly its anthropocentric orientation. Copyright cannot accommodate AI as an author without fundamentally redefining the concept of creativity. Yet broader questions regarding the cultural, social, and economic impact of AI on creative industries remain open. For the present, however, copyright protection must remain limited to works that bear the imprint of human originality and intellectual contribution.